

Cătălina PUIU
Universitatea din București, Romania

**SIMBOLISTICA APEI ÎN VOLUMUL *VIS DE FERICIRE*
DE PENCIO SLAVEIKOV**

Cătălina PUIU
University of Bucharest, Romania

**THE SYMBOLISM OF WATER IN PENCHO SLAVEYKOV'S
SAN ZA SHTASTIE CYCLE**

Pencho Slaveykov was a controversial classic during his lifetime. The motifs in his *San za Shtastie* (Dream of Happiness) cycle are numerous, but all of them are circumscribed by philosophical concepts. Dreaming, loneliness, love seen as suffering and joy, the torment of creation, death – all reflect Slaveykov's aesthetic conception. Interestingly, water is present throughout the cycle in various hypostases, forms, and states of aggregation from the very first lines. Certain forms born of water, such as mist, rain, and morning mist, are more common.

Keywords: Pencho Slaveykov; modernism; Dream of Happiness; symbol; water.

Pencio Slaveikov devine un clasic controversat încă din timpul vieții. În literatura bulgară, după Hristo Botev, Ivan Vozov, Aleko Konstantinov, indiscutabil urmează figura lui Pencio Slaveikov. Opera lui, însă, nu este nici ușor descifrabilă, nici nu, și nu urmează filonul tradițional al poeziei realiste cu care era obișnuit cititorul bulgar.

Opera lui Slaveikov poate fi citită doar prin filtrul biografiei sale, deoarece, în mod obligatoriu, această cheie de descifrare dezvăluie perspective neașteptate de decodare a textelor, fie că vorbim despre elegii, despre cartea alegorică *Ha ostroma na blaženite* (*Pe ostrovul blajinilor*), fie amintim poezia de factură filozofică sau poemul *Кървава песен* (*Cântec însângerat*). Defectul fizic pe care îl are în urma unei întâmplări nefericite din copilărie îi dă sentimentul că e diferit de ceilalți, că starea lui de suferință este un fenomen spiritual. „Boala m-a făcut poet” – declară la un moment dat, fiind convins de legătura indiscutabilă între suferința fizică și superioritatea spirituală.

Privit în ansamblu, volumul *Vis de fericire* poate fi considerat o punte către cealaltă perioadă a creației sale, opera filozofică și demonstrează, fără niciun dubiu, că Pencio Slaveikov are capacitatea de a trece din registrul minor al liricii peisagiste la cel grav (Liceva 2007: 157), major, pe spații largi, în poemele ample de factură filozofică.

Lectura acestor mici capodopere necesită, așadar, un efort suplimentar de decodare: o perspectivă în care concepția de viață a modernistului să devină cât mai

vizibilă, pentru ca mai apoi să putem contura câteva trăsături ale scrisului autorului în genul peisagistic. *Vis de fericire* este un volum cu o structură bine definită, ordinea poeziilor este aleasă cu atenție, Slaveikov încercând astfel să alunge insuccesul pe care, în opinia sa, l-a avut cu primul său volum, *Момини сълзи (Lacrimi de fată)*, scris în anul 1888 sub puternica influență a lui Heinrich Heine.

Ciclul de miniaturi construiește un întreg parcurs al vieții. De fapt, cele două poezii, cea de început și cea de final, reprezintă rama tabloului vieții fiecăruia dintre noi. De aceea textele sunt aranjate cronologic: în prima poezie, *Nicio boare nu adie*, eul liric este plin de speranță, gata să înfrunte viața. În *Канчици дъждовни (Picături de ploaie)* este ilustrată munca, în *Плакала е горчиво ноцта (A plâns amar noaptea)* este înfățișată întâlnirea cu iubita, sau în *Безумний вихър на живота (Zbuciumul bezmetic al vieții)* vorbim despre frământările sufletului omenesc.

Întreg volumul este un lung poem despre călătoria pe acest pământ. În *Nu adie nicio boare* poetul declară: *аз дишам (eu respir)*, iar în *Самотен гроб в самотен кът (Mormânt singuratic pe un drum însingurat)* concluzionează: *аз зная (eu știu)* (Ianakieva 2011: 47). Drumul de la venirea pe lume la știința universală, la cunoașterea superioară, la înțelegerea sensului vieții este drumul parcurs prin intermediul versurilor din ciclul *Vis de fericire*. Este drumul pe care trebuie să îl parcurgă eul liric de la starea de încremenire a naturii la starea de puritate a sufletului. Reveria naturii se preschimbă în reveria sufletului.

Interesant este faptul că apa este prezentă de-a lungul volumului în diverse ipostaze, sub diferite forme și stări de agregare încă din primele versuri. În *Канчици дъждовни (Picături de ploaie)* apar stropii de ploaie, în *Плакала е ноцта (A plâns amar noaptea)* sunt lacrimile nopții, în *Мятат се, пляскаат, реват (Se rostogolesc, lovesc, urlă)* apar valurile mării, în *Doarme lacul* găsim ochiul lacului. Apa este materie privilegiată. Anumite forme născute din apă – ceața, ploaia, aburul dimineții – sunt pentru poet, iar imaginația noastră naște tablouri mult mai complexe. Reveria apei se transformă în reveria textului literar, a aceluia concept ce rămâne fidel unei realități onirice (Bachelard 1993: 53). Pentru a înțelege sensul profund al imaginilor, trebuie să descoperim imaginile care se nasc în noi, fie în vise, fie în imaginația noastră.

Visătorul vede în reflexele apei doar pretextul visului său – „*охолна мечта*” (*un vis înaripat*). Poetul, excelent cunoscător al sufletului uman insistă, coboară și mai adânc, imaginația noastră explorează în profunzime aceste tablouri, care se dezvăluie „*на лек път*” (*pe drumul lin*), la „*почивка тиха*” (*odihnă în tihnă*), „*ясна вечер*” (*în seara senină*). Reveria se adâncește și se materializează – la final îl așteaptă „*на мойто щастие сънят*” (*visul fericirii lui*). Toate aceste simboluri – apa, drumul, seara – acționează ca factori declanșatori ai contemplării (Kirova 2009: 110), nu sunt doar simple ornamente ale realității.

Apa devine graniță între două lumi, indiferent că vorbim despre ea sub formă lichidă, solidă sau gazoasă: între lumea de deasupra și cea subpământeană, între spațiul aerului și cel terestru, între universul interior și cel exterior. Poezia lui

Slaveikov exprimă, de fapt, o criză identitară (Stefanov 2009: 138), căutată obsesiv în reprezentările compensatorii ale naturii ce îl înconjoară.

În cazul unei ape stătătoare, imobile, cum este lacul din poezia *Doarme lacul*, apa se îngreunează, se întunecă, devine adâncă și profundă datorită imaginilor care se reflectă în ea, pe care le înglobează și conține:

Сни езерото...

.....
*и в тихите му тъмни гълбини
преплитат отразени сянки.
Doarme lacul...*

.....
*și în abisurile lui întunecate, calme
se împletesc umbre reflectate.*

În cazul apei limpezi, zglobii – izvor, pârâu, stropi de ploaie – se adaugă alte caracteristici: răcoarea, prospețimea, miresmele, murmurul, limpezimea:

Престана поройния дъжд

.....
*И само капчици се ронят
от листовците разведрени.
S-a oprit ploaia torențială*

.....
*Și doar picături se scutură
De pe frunzele înviorate.*

(Престана поройния дъжд / S-a oprit ploaia torențială)

În poezia *Богоугодник сред гората (Un om evlavios în mijlocul pădunii)* izvorul clipocește vesel:

*И весело се той клокочи,
Извит надолу по реда
Și vesel clipocește el,
Șerpuind în jos,*

dar atunci când este domolită de mâna omului, apa cișmelei are *мъртвий поглед (privire toartă)*¹:

*И мъртвий поглед на чешмата
Не му смущава радостта.
Și privirea toartă a cișmelei
Nu-i tulbură bucuria.*

Sau ia forma unui pârâu spumos, amintind de zilele fericite în *Как вълна преко вълна (Cum val dură val)*:

*Как вълна преко вълна
Пенесто поточе мята!*

---

¹ Trebuie să amintim aici simbolistica cișmelei – care se construiește, conform mitologiei balcanice, ca amintire a unui eveniment (vezi poemul lui Petko R. Slaveikov *Изворът на белоногата (Izvorul fetei cu picioare dalbe)*, sau ca răscumpărare a unui păcat.

*Cum val după val
Un pârâu spumos se rostogolește!
Sau devine loc de popas și odihnă în Отсреща дето стръмно се извива
(Acolo unde strâmt se răsuțește drumul):*

Отсреща, дето стръмно се извива,

.....
*Под сянката на тъмнолиста слива,
Прохладно, тихо изворче извира.
Acolo, unde strâmt se răsuțește drumul,*

.....
*Sub umbra unui prun cu frunze întunecate,
Răsare, plin de răcoare, un izvor tihnit.*

Ori ca izvor al gândurilor și speranțelor vii în Усойно поточе (Un pârâu dosnic):

*Поток от живи мисли и мечти
Се спира скитникът в световний път...
Pârâu al gândurilor și speranțelor pline de viață
Se oprește pribeagul pe al lumii drum...*

Ca în final să se transforme în valurile mării învolburate:

*Мятат се, пляскаат, певат
тъмните, морски вълни...*

*Se rostogoles, lovesc, urlă
întunecate, valurile mării...*

(Мятат се, пляскаат, певат/Se rostogolesc, lovesc, urlă)

Imaginile apei nu au consistența imaginilor oferite de pământ sau volatilitatea celor compuse de cer. Ele nu sunt imagini puternice, vibrante, viguroase, din contră, sunt fluide, înșelătoare, luminoase, diafane și, de regulă, sunt legate de iluzii, de reverie.

Voabele de rouă într-o dimineață mângâie sufletul rătăcitor și îndeamnă la visare:

*В зори ранил на път, аз дишам
на лятно утро свежестта.
и милва ми душата бодра
за лек път охолна мечта.*

În zorii zilei, plecat la drum, respir

A dimineții proșteime de vară.

Și îmi mângâie sufletul înviorat

Vis înaripat pentru un drum lin.

(В зори ранил на път / În zorii zilei, plecat la drum)

Somnul apei este fluid și profund. Lacul din poezia *Doarme lacul* ascunde în adâncuri taina nepătrunsă a lumii. Totul se reverberează în jurul unui ochi de apă. Senzațiile sunt lăsate libere, potențate treptat. Lacul adânc și imperturbabil sim-

bolizează codul de redare a sentimentelor și senzațiilor, ce oferă acces la armonia universală, la existența superioară – Nirvana. Adevăratul ochi al pământului este apa stătătoare:

*спи езерото [...]
и в тихите му тъмни глъбини
преплитат отразени сянки*

*Doarme lacul...
Și în abisurile lui întunecate, calme
Se-ntrepătrund umbre reflectate.”*

Totul pare învăluit într-o lumină difuză, incertă, este un spațiu în care natura pare a fi lipsită de orice dorință. La Slaveikov, condiția necesară contemplării este prezența apei. Oglinda lacului închide în ea o altă lume, în care te poți regăsi sau nu, care desparte realitatea pământeană de cea subpământeană, graniță care nu poate fi trecută:

*Треперят, шъпнат белостволи буки
А то, замряло, нито трепва...
Freamătă, șoptesc fagi cu trunchiuri albe
Iar el, încremenit, nici nu se înfioară...*

Crengile fagilor cu trunchiuri albe se oglindesc în luciul apei – act pur de narcisism. Frunzele lor se apleacă adânc, dar nu întâlnesc niciodată oglinda lacului. Liniile orizontului devin fluide, se dezvăluie două lumi, cea pământeană și cea subpământeană. Imaginea reflectată în luciul apei sugerează o dublare, o idealizare a spațiului terestru (Gheorghiev 2002: 109 și 111). Lângă apă, universul aspiră la frumusețea absolută. Iar procesul este complex, progresiv și foarte detaliat:

*Понякога му сал повърхнини
дълга от лист отронен сенва.
Din când în când, doar luciul apei
Vălurind, tresare de la o frunză desprinsă.*

Imaginea lacului, partea feminină, misterioasă, tăcută și fluidă face pereche cu imaginea masculină, luminoasă, viguroasă a fagilor. Cele două tablouri sunt fețe ale uneia și aceleași monede, ying și yang, proiecții ale aspirației comune – existența superioară, cunoașterea absolută.

Fagii maiestuoși împing peisajul terestru în sus. Dar mișcarea lor de oglindire este sinusoidală, privirea coboară spre suprafața apei, apoi urcă spre frunzele copacilor, schimbare ce redă, la nivel lexical, acea neliniște lăuntrică, acea căutare a sinelui:

*Спи езерото; белостволи буки
над него свождат вити гранки
Doarme lacul; fagi cu trunchiuri albe
își arcuiesc deasupra lui crengile lor împletite².*

---

² Toate poeziile fac parte din volumul П. Славейков, *Избрани произведения*, София, Български Писател, 1953, iar traducerea ne aparține.

Natura este docilă pentru a lăsa loc sufletului în căutările sale. Elementele concrete de real își pierd densitatea, iar tablourile lirice construite devin tridimensionale. Totul se rotește în jurul unei stări unice: *съзерцанието (reveria)*.

Simplitatea extremă a versurilor, folosirea sumară a mijloacelor stilistice sunt trăsături ale întregului volum. Miniaturile lirice nu au mai mult de 2-4 versuri și niciuna nu are titlu. Poezia lui Slaveikov este o poezie ce trebuie gândită, decodată, ea presupune cufundarea în interiorul fiecăruia dintre noi. Criticul Boian Penev afirma: „nu există în literatura bulgară cântece mai calme” (Penev 1978: 189), iar Nikola Gheorghiev, 30 de ani mai târziu, adăuga: „poemele din acest volum sunt unele dintre cele mai simple, dar în același timp mai complexe scrieri din literatura bulgară.” (Gheorghiev 2002: 120)

BIBLIOGRAFIE

Георгиев 2002: Георгиев, Н. Спи езерото, в Литературни анализи. Част I. София. Фабер. с. 109 - 123 // **Gheorghiev 2002:** Gheorghiev, N. Spi ezeroto. v Literaturni analizi. Chast I. Sofia. pp 109 - 123.

Янакиева 2011: Янакиева, М. От родния кът до гроба. Пенчо Славейков „Сън за щастие”. Пловдив. Контекст.// **Yanakiyeva 2011:** Yanakiyeva, M. Ot rodnija kat do groba. Pencil Slaveikov „San za shtastie”. Plovdiv. Kontext.

Кирова 2009: Кирова, М. Заветите на традицията и пътищата на духа, в Теми. Автори. Проблеми, том I. Велико Търново. Фабер. стр 101-118.// **Kirova 2009:** Kirova, M. Zavetite na traditzia i patishtata na duha. Vol I. Veliko Târnovo. Faber. pp.101-118.

Личева 2007: Личева, А. Гласове и идентичности в българската поезия. София. Фигура.// **Liceva 2007:** Liceva, A. Glasove i identichnostiv balgarskata poezia. Sofia. Figura.

Пенев 1978: Пенев, Б. Основни мотиви в лириката на Пенчо Славейков. Сън за щастие. в Изкуството е нашата памет. Варна. Гхеорghi Бакалов.// **Penev 1978:** Penev, B. Osnovni motivi v lirikata na Pencio Slaveikov. San za shtastie. V Izkustvoto e nashata pamet. Varna. Gheorghii Bakalov.

Славейков 1953: Славейков, П. Избрани произведения. София, Български Писател.//**Slaveikov 1953:** Slaveikov, P. Izbrani proizvedenia. Sofia. Balgarski Pisatel.

Стефанов 2009: Стефанов, В. Пенчо Славейков на острова на творчеството, в Теми. Автори. Проблеми. том I. Велико Търново. Фабер. стр. 119-142// **Stefanov 2009:** Stefanov, V. Pencio Slaveikov na ostrova na tvorchestvoto. în Temi. Avtori. Problemi. Vol I. Veliko Târnovo. Faber pp119-142.

100 години Пенчо Славейков, София, Editura Nauka i Izkustvo.// 100 godini Pencio Slaveikov. Sofia. Nauka i Izkustvo.1966.

Antologie 1977: Antologie de poezie bulgară de la începuturi până azi. București. Editura Minerva. 1977. traducere de Victor Tulbure și Haralamb Grănescu.

Bachelard 1993: Bachelard, G., Apa și visele. București. Editura Univers.